

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари. -2022. -№ 2(5).
ISSN: 2181-1342 (Online)
<https://scienceproblems.uz>

Иқтисодиёт фанлари

MINTAQADA INVESTITSIYA FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHNING SAMARALI TIZIMINI SHAKLLANTIRISH

Baratov Maxsudali Naziraliyevich

Mustaqil izlanuvchi, NamDU

ФОРМИРОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНОЙ СИСТЕМЫ ФИНАНСИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РЕГИОНЕ

Баратов Махсудали Назиралиевич

Независимый соискатель, НамГУ

FORMATION OF AN EFFECTIVE SYSTEM OF FINANCING INVESTMENT ACTIVITIES IN THE REGION

Baratov Maxsudali

Independent researcher, NamSU

Аннотация. Ushbu maqolada mintaqada investitsiya faoliyatini loyihaviy moliyalashtirishning muqobil variantlari, korxonada innovatsiya va loyiha faoliyatining samarali tizimini shakllantirish ob'ekti sifatida tahlil qilingan. O'zbekiston amaliyotida mintaqaviy investitsiya faoliyatini moliyalashtirish mexanizmlari hamda erkin iqtisodiy zonalar faoliyati tahlil qilingan. Maqola so'ngida mintaqada investitsiya faoliyatini moliyalashtirishning samarali tizimini shakllantirish va joriy etish bo'yicha ilmiy xulosa va tavsiyalar berilgan.

Калит сўзлар: mintaqaning investitsion faoliyati, loyihaviy moliyalashtirishning samarali tizimi, investitsiya loyihalari, moliyaviy manbalar, o'zini-o'zi moliyalashtirish, kredit orqali moliyalashtirish.

Аннотация: В данной статье анализируются альтернативные варианты проектного финансирования инвестиционной деятельности региона, как объекта инновационной деятельности предприятия и формирования эффективной системы проектной деятельности. В практике Узбекистана анализируются механизмы финансирования региональной инвестиционной деятельности и деятельности свободных экономических зон. Статья завершается научными выводами и рекомендациями по формированию и внедрению эффективной системы финансирования инвестиционной деятельности в регионе.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность в регионе, эффективная система проектного финансирования, инвестиционные проекты, финансовые ресурсы, самофинансирование, кредитное финансирование.

Abstract: This article analyzes alternative options for project financing of investment activities in the region as an object of enterprise innovation and the formation of an effective system of project activities. In the practice of Uzbekistan, the mechanisms of financing regional investment activities are analyzed. The article concludes with scientific conclusions and recommendations for the formation and implementation of an effective system of financing investment activities in the region.

Key words: investment activity in the region, an effective system of project financing, investment projects, financial resources, self-financing, credit financing.

Kirish

Mintaqada investitsiya faoliyatini loyihaviy moliyalashtirishning samarali tizimini yaratish ko'p jihatdan uni moliyalashtirish manbalarining mavjudligiga bog'liq. Shuning uchun kapital qo'yilmalar rejasining bajarilishini o'rganish bilan bir vaqtda ularni moliyalashtirish rejasining bajarilishini tahlil qilish zarur. Hozirgi vaqtda investitsiya loyihalari asosan quyidagi manbalar hisobidan moliyalashtiriladi: korxonalar foydasi, amortizatsiya ajratmalari, asosiy vositalarni sotishdan tushgan tushumlar, bank kreditlari, byudjet mablag'lari, korxonalar zahira fondi, lizing va boshqalar. Bozor iqtisodiyoti sharoitida bankning o'z manbalari va kreditlari orqali moliyalashtirish ulushi ortib bormoqda, byudjetdan moliyalashtirish kamaymoqda. Davlat korxonalarining iqtisodiy mustaqilligini kengaytirish uchun ularga, ularning manbalari va maqsadlaridan qat'iy nazar, loyiha faoliyatini moliyalashtirish uchun barcha mavjud moliyaviy resurslardan foydalanish huquqi katta ahamiyatga ega.

Loyihani moliyalashtirishni tahlil qilish jarayonida, umuman, asosiy manbalar bo'yicha investitsiya faoliyati uchun mablag' yig'ish uchun loyihaning vazifalari qanday bajarilishini o'rganish va agar mavjud bo'lsa, vazifalardan chetga chiqish sabablarini aniqlash kerak. Shuningdek, ushbu maqsadlar uchun mablag' manbalari tarkibidagi o'zgarishlarni tahlil qilish, o'z mablag'lari va qarz mablag'larining kombinatsiyasi qanchalik maqbul ekanligini aniqlash kerak. Agar ikkinchisining ulushi oshsa, bu mintaqada iqtisodiyotining beqarorligiga, uning banklar va boshqa tashkilotlarga qaramligini oshirishga olib kelishi mumkin. Shuning uchun tahlil jarayonida har xil moliyalashtirish manbalarining narxini aniqlash va eng daromadlilarini tanlash kerak.

Mamlakatimizda investitsion faoliyatni iqtisodiy muhit shart-sharoitlariga muvofiq rivojlantirish, ularni jamiyat iqtisodiy hayotining barcha jabhalaridagi faolligini ta'minlash, milliy ishlab chiqarish jarayonining modernizatsiyalashuvi hamda barqaror iqtisodiy o'sishini ta'minlashning muhim omillaridan biri bo'lib

kelmoqda. Shuning uchun ham hukumatimiz tomonidan har yili amalga oshirilib kelinayotgan islohotlarning kun tartibidagi asosiy masalalaridan biri bo'lib, investitsiyalarni mamlakat milliy iqtisodiyotiga jalb qilish hamda loyihalarni moliyalashtirishning samarali amalga oshirilishini ta'minlash masalasi turibdi. O'zbekiston Respublikasining hozirgi kunda iqtisodiy, tabiiy va mehnat resurslariga boy salohiyati e'tiborga olinsa, investitsiya siyosati ko'magida erishilgan yutuqlarga nisbatan hali amalga oshirilishi zarur bo'lgan moliyaviy chora-tadbirlar ko'p ekanligiga ishonch hosil qilish mumkin. Hozirgi kunda O'zbekistonda iqtisodiyotning barcha sohalarida o'zgarishlar, tarkibiy islohotlar olib borilmoqda. Bunday islohotlarning olib borilishi bevosita mamlakatdagi investitsion jarayon, Davlatning investitsion siyosati, uning ustivor yo'nalishlari va mamlakatdagi korxonalar investitsion faolligiga bog'liq. Mustaqillikning qisqa davrida investitsion faoliyatni oshirish, uni kuchaytirish borasida qator amaliy chora-tadbirlar o'tkazildi, investitsion faoliyatni tartibga solib turuvchi qator qonun va qonun osti hujjatlari chiqarildi va hayotga tadbiiq qilinmoqda.

Adabiyotlar sharhi

Mavzuga oid adabiyotlarni tahlil etish jarayonida investitsiya loyihalarini samarali moliyalashtirish manbalarining asosiy xususiyatlari hamda ahamiyatini ochib berish yuzasidan dunyoning bir qancha yetakchi iqtisodchi olim va mutaxassislar tomonidan ilmiy izlanishlar olib borilgan.

Mamatov va boshqalarning "Investitsiyalarni tashkil etish va moliyalashtirish" kitobida investitsiyalarni tashkil etish va moliyalashtirishning iqtisodiy mohiyati, investitsiyalarni moliyalashtirish jarayonlarining asosiy bosqichlari, iqtisodiyotni rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarning roli bayon etilgan. Shuningdek, investitsiyalarni tashkil etish va moliyalashtirishni rivojlantirishda investitsiya muhitining o'rni, investitsiya loyihalarini sindikatli kreditlash, investitsiyalarning moliyaviy va iqtisodiy samaradorligini baholash kabi mavzular tadqiq etilgan.[3]

D.Yu.Xujamkulov, D.A.Ismailovlarning "Investitsiya loyihalarini boshqarish" nomli o'quv qo'llanmasida investitsiya loyihasi tushunchasi, loyihalar tasnifi, loyihani boshqarish, investitsiya strategiyasi, investitsiya loyihasini tayyorlash, investitsiya loyihalari marketing, loyihaning kapital budjetini ishlab chiqish va moliyalashtirish manbalarini shakllantirish tushunchalari tahlil qilingan.[4]

Bashirzade R.R, Pakhomova A. Vlar mintaqada investitsion faoliyatni loyihaviy moliyalashtirishning samarali tizimini shakllantirish bo'yicha tadqiqot olib borishgan, ushbu tadqiqotda Rossiya Federatsiyasida joylashgan mintaqalarning investitsiya loyihalari tahlil qilingan, ushbu tahlillarda Fuji tahlilidan foydalanilgan.[5]

Moskva Gumanitar Universiteti tadqiqotchisi I.E.Gergaulov investitsion loyihalarni boshqarish va amalga oshirish orqali kompaniya o'z faoliyatini va raqobatbardoshligini saqlab qolishi va yaxshilashi, shu orqali bozordagi qiymatini oshirishi, mablag' yig'ish loyihani boshqarishning ajralmas qismi ekanligini o'rgangan.[6]

Korpova.V.B Innovatsiyalar sohasida investitsiya faoliyatini moliyalashtirishni boshqarishning zamonaviy usullarini joriy etishdan jiddiy manfaatdorlik bilan bir qatorda menejment bir qator muammolarga duch kelayotganligini aniqlagan, ularning mavjudligini quyidagi holatlar bilan izohlagan [7]:

1. Innovatsiyalarni moliyalashtirish manbalarini boshqarish usullarini tanlashda murakkablikning yuqori darajasi.
2. Tanlangan usulni amalga oshirishdagi qiyinchiliklar.
3. Har xil parallel investitsion loyihalardan moliyaviy oqimlarni rejalashtirish va samarali qayta taqsimlashning murakkabligi.
4. Innovatsion yo'nalishdagi investitsiya jarayonlarini moliyalashtirishni boshqarish samaradorligini baholash mezonlarining ishlab chiqilmaganligi.

Uslubiyot va tahlillar

Ushbu maqoladagi ilmiy tadqiqot quyidagi metodologik tamoyillarga asoslanadi. Investitsiyalar ma'lum aktivlardan foydalanish va kapitalni bog'lash sifatida qaraladi. Investitsiyalashda bo'sh kapital bog'langan kapitalga aylantiriladi va moddiy yoki nomoddiy aktivlarga bog'lanadi. Amalda investitsiyalar atamasi, birinchi navbatda, asosiy fondlar uchun mablag'lardan foydalanishni anglatadi: kapital qo'yilmalar (real qo'yilmalar): masalan, binolar, texnika, yer; nomoddiy investitsiyalar: masalan, litsenziyalar, patentlar, tadqiqot va ishlanmalar; moliyaviy investitsiyalar: masalan, aktsiyalar, obligatsiyalar.

Investitsiyalarni rejalashtirishning yetarlicha o'rganilmagan masalalaridan biri bu moliyalashtirish va investitsiyalarning o'zaro ta'siridir. Investitsiya qilish uchun avvalo kapitalni taqdim etishingiz kerak. Boshqacha qilib aytganda, investitsiyalar moliyalashtirilishi kerak. Investitsiyalar nuqtai nazaridan, loyiha faoliyati ilgari moliyalashtirish orqali viloyat va uning korxonalariga taqdim etilgan moliyaviy resurslar bilan bog'langan. Investitsion qarorlar haqida gap ketganda, maqsad qo'yilgan kapitaldan iloji boricha maqsadli foydalanishdir. Loyihalarga investitsiya qilishning ma'lum bir usulidan amaliy foydalanish ko'p hollarda ma'lum bir mintaqada amalga oshiriladigan moliyalashtirish manbalarining samaradorligini baholashning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olishni talab qiladi.

Hududda investisiya faoliyatini loyihaviy moliyalashtirishning samarali tizimini shakllantirish usullari va turlarini tahlil qilish tizimli tahlil, qiyosiy tahlil,

modellashtirish, kuzatish kabi usullardan foydalanishga asoslangan. Tahlil natijalari bo'yicha ishlab chiqilgan loyiha faoliyati modeli bo'yicha investitsiya rejalashtirish va ularni Fuji tahlili asosida moliyalashtirishni o'rganishni amalga oshirish bo'yicha tavsiyalar shakllantirildi.

Investitsiyalarni moliyalashtirish jarayoni shakllantirilishi quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi:

Birinchi bosqich. Moliyaviy resurslardan foydalanish maqsadlarini aniqlash.

Ikkinchi bosqich. Moliyalashtirish rejasini ishlab chiqish: pul mablag'larini yo'nalishlar va bosqichlar bo'yicha taqsimlash, risklarni baholash va kompensatsiya va sug'urta mexanizmlarini tanlash, moliyaviy resurslarning mos manbalarini tanlash.

Uchinchi bosqich. Moliyalashtirishni tashkil etish: moliyalashtirishning oqilona shakllarini tanlash, moliyaviy vakolatlarga ega bo'lgan tashkilotlarni aniqlash, moliyalashtirishga turli manbalardan resurslarni jalb qilish tartibi va shartlarini belgilash, moliyaviy rejaning bajarilishini nazorat qilish tizimini shakllantirish, moliyaviy resurslardan foydalanish natijalari to'g'risida hisobot berish.

Moliyaviy resurslarning asosiy manbalari quyidagilardir:

sof foyda, markaziy bank emissiyasidan olingan mablag'lar	amortizatsiya ajratmalari, yuqori tashkilotlar yoki nodavlat fondlari hisobidan maqsadli moliyalashtirish	xo'jalikdagi zahiralari va korxonaning boshqa mablag'lari, turli darajadagi byudjetlarning mablag'lari	xo'jalikdagi zahiralari va korxonaning boshqa mablag'lari	moliya institutlari va banklarda to'plangan mablag'lar	xalqaro tashkilotlar va xorijiy investorlardan ssuda va qarzlarda shaklida olingan mablag'lar
---	---	--	---	--	---

1-rasm. Moliyaviy resurslarning asosiy manbalari [8]

Investitsiya loyihalari bir manba yoki bir vaqtning o'zida bir nechta manbalar hisobidan moliyalashtirilishi mumkin. Moliyalashtirish manbalari quyidagi mezonlarga ko'ra tasniflanadi:

1. Mulk turlari bo'yicha

1.1. davlat investitsiya resurslari

1.2. xorijiy investitsiya resurslari

1.3. boshqa tashkilotlar, muassasalarning investitsiya resurslari

2. Mulk munosabatlari bo'yicha:

2.1. Xususiy mulk

2.2. Qarzga olingan (bank kreditlari, obligatsiyalar chiqarishdan olingan mablag'lar, maqsadli davlat ssudalari, soliq investitsiya kreditlari, xalqaro tashkilotlar va xorijiy investorlarning kreditlari va ssudalari)

2.3. Jalb qilingan mablag'lar - oddiy aksiyalarni jalb etishdan olingan mablag'lar, ustav kapitaliga badallar, homiylik mablag'lari, davlat byudjetidan ajratmalar.

3. Operatsiyalarni moliyalashtirishni amalga oshirishda tavakkalchilik darajasi

3.1. Risksiz - investorning o'zi ixtiyorida bo'lgan o'z mablag'lari manbalari

3.2. Risklarning ortishi - moliyalashtirish shartlarini qondirishda 100% ishonchlikka ega bo'lmagan boshqa manbalardan olingan mablag'lar.

Investitsion loyiha deganda iqtisodiyotning turli tarmoqlari va sohalariga kapital qo'yish bo'yicha uni ko'paytirish maqsadida rejalashtirilgan va amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar majmuini tushunamiz. Yangi korxonalar yoki ishlab chiqarishni tashkil etish yoki rekonstruksiya qilish, texnik jihatdan qayta jihozlash (qayta jihozlash) bilan bog'liq investitsiya loyihasini amalga oshirish yer uchastkasini sotib olish, ijaraga berish, ajratish va qurish uchun tayyorlash, muhandislik tadqiqotlarini o'tkazish, korxonani qurish yoki rekonstruksiya qilish, ishlab chiqarish, qurilish-montaj ishlarini bajarish, texnologik asbob-uskunalarini sotib olish, ishga tushirish va sozlash ishlari uchun loyiha hujjatlarini ishlab chiqish, yaratilgan (qayta jihozlangan yoki qayta profillangan) korxonani ta'minlash (ishlab chiqarish) zarur kadrlar, xom ashyo, butlovchi qismlar bilan, ishlab chiqarish rejalashtirilgan mahsulotlarni sotishni tashkil etish bo'yicha qator chora-tadbirlarni amalga oshirishni talab qiladi. Vaqt va tashkiliy-texnologik nuqtai nazardan bu chora-tadbirlarni amalga oshirish investitsiya jarayoni sifatida qaraladi.

Investitsiya metodi - investitsiya loyihasining bosqichlari va operatsiyalarini moliyalashtirish uchun pul mablag'larini olish mexanizmi.

Quyidagi asosiy metodlar ajratiladi:

1.O'z-o'zini moliyalashtirish - kichik loyihalarni amalga oshirishda foydalaniladi, ularni amalga oshirish uchun korxonalar ixtiyorida etarli mablag' mavjud. Oddiy iqtisodiy mexanizm o'z-o'zini moliyalashtirishning 70% gacha amortizatsiya usuli bilan ta'minlanadi, qolgan qismi boshqa manbalardan olinadi.

2.Kredit moliyalashtirish - ssuda yoki obligatsiyali ssudalar berish shaklida amalga oshiriladi. Iqtisodiy amaliyotda kreditlar izidan eng keng tarqalgan foydalanish: bank, tijorat, davlat, xorijiy. Berilish shakliga ko'ra kredit naqd pul va tovar bo'lishi mumkin. Kreditning maqsadi: investitsiya, ipoteka, soliq. Amal qilish muddati bo'yicha: uzoq muddatli (3 yildan), o'rta muddatli, qisqa muddatli (12 oygacha).

3.Investitsiya solig'i kreditini taqdim etish investitsiya bilan bog'liq faoliyat bo'yicha soliqlarni to'lashni 1 yildan 5 yilgacha kechiktirishdan iborat; kompaniya tomonidan olinadigan imtiyozlar miqdori 50-75% foiz stavkasida belgilanadi.

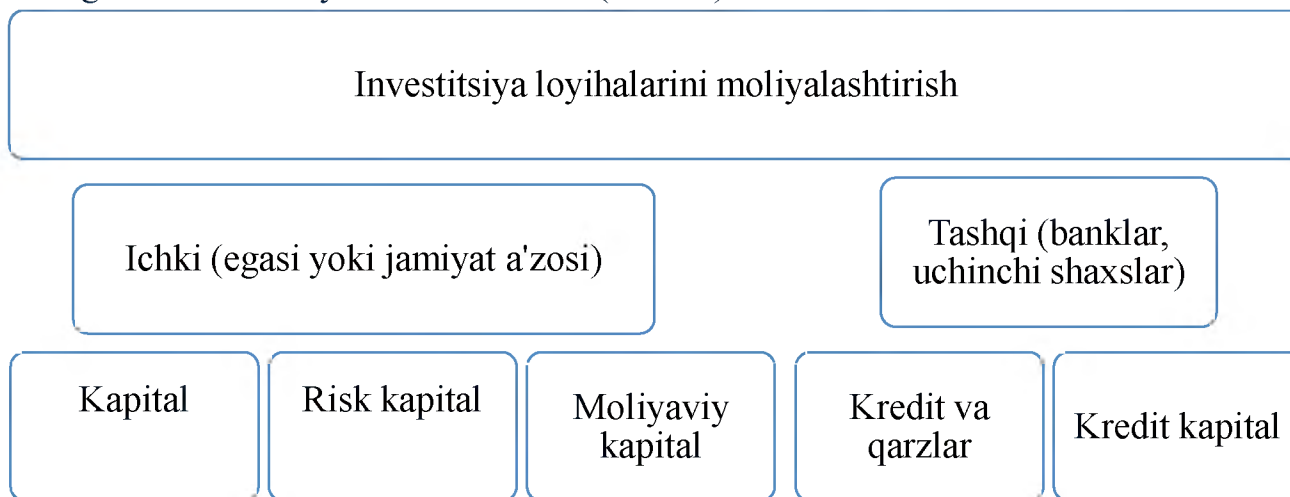
4.Kapitalni moliyalashtirish

5.Davlat tomonidan moliyalashtirish

6.Loyihani moliyalashtirish

7.Lizing

Moliyalashtirish tizimining elementlarini strukturalashtirish va boshqa mamlakatlar tajribasidan kelib chiqqan holda, investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning quyidagi modeli taklif etilmoqda, undan mintaqada muqobil moliyalashtirish manbalarini tanlash vositasi sifatida loyihaviy moliyalashtirishni amalga oshirishda foydalanish mumkin(1-rasm).

2-rasm. Investitsion loyihalarni moliyalashtirish modeli (manbalar bo'yicha).[9]

So'nggi yillarda Fuji tahlili investitsiya va moliyaviy prognozlash amaliyotida keng tarqalgan. Investitsion loyihalarni moliyalashtirishning eng qiyin va muammolisi samarali moliyalashtirish tizimining modelini shakllantirishni asoslashdir. Muqobil moliyalashtirishni tanlash muammosini hal qilish ma'lum darajada, Fuji nazariyasiga asoslanadi:

1. Alternativlarning foydasini prognoz qilish.
2. Loyihalarning xavf-xatarlarini to'liq oldindan ko'ra olmaslik.
3. Xavfni baholash uchun ehtimollik hisoblarini qo'llash.
4. Boshqaruv taqchilligi bo'yicha risklarni aniqlash.
5. Alternativlar uchun optimal rejalashtirish modelini ishlab chiqish.
6. Prognozlarning ishonchsizligini kamaytirish strategiyalarini shakllantirish.
7. Rejalashtirish modellariga ekspert bilimlarini integratsiyalash.
8. Investitsiya loyihalarini moliyalashtirish uchun dolzarb rejalashtirish ma'lumotlarini qayta ishlash va tayyorlash.

O'zbekistonda hududiy investitsiyalarni moliyalashtirish mexanizmlari bevosita EIZ larga investitsiya kiritish yo'llarini o'zida aks ettiradi. Hozirgi vaqtda O'zbekiston Respublikasida 21 ta erkin iqtisodiy zona (EIZ) mavjud bo'lib, ulardan 19 tasi sanoatga, 1 tasi qishloq xo'jaligiga va 1 tasi turizmga ixtisoslashgan.

2008-2021-yillarda erkin iqtisodiy zonalarda jami 2,4 milliard dollarlik 448 ta loyiha amalga oshirildi. Umumiy summaning 764,6 million dollari to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalardir. Loyihalar hisobidan 34 mingga yaqin yangi ish o'rni yaratildi.

1-jadval.

Erkin iqtisodiy zonalarda amalga oshirilgan loyihalar[10]

EIZ	Loyiha qiymati	Loyihalar soni
“Angren” erkin iqtisodiy zonasi	730,7 million dollar	73ta
“Urgut” erkin iqtisodiy zonasi	312,9 million dollar	55ta
“Navoiy” erkin iqtisodiy zonasi	282,8 million dollar	53ta
Buxoro agrosanoat kompleksi	325,1 mln. Dollar	112ta

2020-yil oxiriga qadar EIZda umumiy qiymati 487,4 million dollarlik 128 ta loyiha amalga oshirildi. Shundan 162,1 million dollar to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalardir. Loyihalar qatoriga zamonaviy issiqxonalar qurish (204,7 million dollarlik 62 ta loyiha), qurilish materiallari ishlab chiqarish (140 million dollarlik 18 ta loyiha), kimyo va neft-kimyo sanoati (50,6 million dollarlik 13 ta loyiha), oziq-ovqat sanoati (10 ta loyiha) kiradi. 15,9 million dollarlik loyihalar), to'qimachilik sanoati (20,1 million dollarlik 8 ta loyiha), mashinasozlik (6 million dollarlik 2 ta loyiha), charm-poyabzal sanoati (14,9 million dollarlik 5 ta loyiha), elektrotexnika (13,7 million dollarlik 3 ta loyiha). million), farmatsevtika sanoati (56,3 million dollarlik 6 ta loyiha), mebel va qog'oz ishlab chiqarish (1,1 million dollarlik 1 loyiha). Ko'rib chiqilayotgan davrda EIZ ishtirokchilari tomonidan pandemiyaning salbiy iqtisodiy oqibatlariga qaramay, 11,9 trillion so'mlik 538 turdagi sanoat mahsulotlari ishlab chiqarilib, 257,6 million dollarlik mahsulot eksport qilindi, bu 2019-yilga nisbatan 145 foizga ko'pdir. Bundan tashqari, 186 ta yangi korxonalar EIZ ishtirokchilariga aylandi.

Erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirishni tartibga soluvchi me'yoriy-huquqiy bazani takomillashtirish bo'yicha keng ko'lamlı ishlar amalga oshirildi. Xususan, O'zbekiston Respublikasining “Maxsus iqtisodiy zonalar to'g'risida”gi qonuni qabul qilindi. Hujjat EIZlarni tashkil etish, ularning faoliyatini kengaytirish va tugatish, chegaralarini o'zgartirish tartibini, shuningdek, ularni boshqarish tizimini, ularni joylashtirish uchun investitsiya loyihalarini tanlash tamoyillarini, shuningdek, EIZlarni qayta tashkil etish tartibini belgilaydi. Bundan tashqari, hujjatda EIZ hududida

infratuzilma obyektlarini qurish yoki rekonstruksiya qilish markazlashtirilgan va markazlashmagan manbalar hisobidan moliyalashtirilishi mumkinligi belgilab qo'yilgan. EIZlarni zarur infratuzilma bilan ta'minlash ularning samarali faoliyat yuritishi, o'z hududlarida loyihalarni amalga oshirishga yangi investor va tadbirkorlarni jalb etishning asosiy omili hisoblanadi. Shu munosabat bilan 2021-yilda muhandislik-kommunikatsiyalar sohasida mavjud EIZ qurish uchun 890 milliard so'm yo'naltirish ko'zda tutilgan. Xususan, bu EIZda investitsiya faoliyatining ijobiy prognozlar bilan bog'liq. 2021-yilda mamlakatimiz erkin iqtisodiy zonalarida umumiy qiymati 2,9 milliard dollarlik 443 ta yangi investitsiya loyihasini amalga oshirish rejalashtirilgan, shundan 1,4 milliard dollari to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalardir. Ushbu loyihalarni amalga oshirish natijasida 552 turdagi yangi sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish o'zlashtirilib, 41,6 mingta yangi ish o'rni yaratiladi. Bundan tashqari, joriy yilda "Buxoro-Agro" EIZ, "G'ijduvon" EIZ va "Urgut" EIZ hududini kengaytirish, shuningdek, Qoraqalpog'iston Respublikasida yangi – "Qoraqalpog'iston-Agro" erkin iqtisodiy zonasini tashkil etish ko'zda tutilgan. va Farg'ona viloyatida ikkita maxsus erkin iqtisodiy zonalar – "To'qimachilik" va "Namangan-tekstil"[11].

Xulosa

Shunday qilib, kapitalning asosiy manbalari o'z kapitali va qarz mablag'lari, xususan, bank kreditlari, chiqarilgan aksiyalar va obligatsiyalardir. Bozor iqtisodiyoti sharoitida bankning o'z manbalari va kreditlari ulushi ortib bormoqda, budjetdan moliyalashtirish esa kamaymoqda. Davlat korxonalarining iqtisodiy mustaqilligini kengaytirish uchun ularga loyiha faoliyatini moliyalashtirish uchun barcha mavjud moliyaviy resurslardan foydalanish huquqi, ularning shakllanish manbalari va maqsadidan qat'i nazar, katta ahamiyatga ega. Loyihani moliyalashtirishni tahlil qilish jarayonida investitsiya faoliyati uchun umumiy va asosiy manbalar bo'yicha mablag'larni shakllantirish bo'yicha loyiha vazifalari qanday amalga oshirilayotganligini o'rganish va agar mavjud bo'lsa, vazifalardan chetga chiqish sabablarini aniqlash kerak. Shuningdek, ushbu maqsadlar uchun mablag'lar manbalari tarkibidagi o'zgarishlarni tahlil qilish, o'z va qarz mablag'larining kombinatsiyasi qanchalik maqbul ekanligini aniqlash kerak. Agar ikkinchisining ulushi ortib ketsa, bu mintaqa iqtisodiyotining beqarorligiga, uning banklar va boshqa tashkilotlarga qaramligini oshirishga olib kelishi mumkin. Mintaqaviy loyihalarning muhim xususiyatini ta'kidlash kerak, bu quyidagilardan iborat. Hududlarning strategik manfaatlari, aholi bandligini oshirish, shuningdek, aholi turmush darajasining umumiy parametrlari va demak, hududni vakillik qiluvchi hokimiyat organlari raqobatbardosh investitsiya va qurilish loyihalarini samarali joylashtirishni ta'minlashdan iborat. Shu

jumladan, butun mintaqaviy iqtisodiyotni rivojlantirish kontekstida o'sishning tizimli nuqtalari bo'lgan "megaloyihalar", shuningdek, bir yoki bir nechta qo'shni munitsipalitetlarda iqtisodiy rivojlanishni ta'minlovchi sanoat va infratuzilmaviy loyihalar. Shu bilan birga, investitsiya loyihalari hududni rivojlantirishning iqtisodiy-geografik salohiyatini rivojlantirish, hududiy-hududiy rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari, yuqori texnologiyali va samarali korxonalar ulushini oshirish, ilg'or loyihalarni amalga oshirishga qaratilgan. Bugungi kunda O'zbekistonda ham mintaqaning investitsion salohiyatini oshirish, mintaqada amalga oshirilayotgan loyihalarning samarali moliyalashtirish mexanizmlarini topish muhim ahamiyatga ega. Buning uchun esa ushbu maqolada o'rganilgan modellardan foydalanish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. S.N. Schemelev, L.I. Shumaeva, Investment Activity as A Condition For The Modernization Of The Russian Economy, Digital Revolution In Logistics: Effects, Conglomerates And Points Of Growth: Materials Of An International Scientific And Practical Conference. Ministry Of Science And Higher Education Of The Russian Federation, South-Russian Association Of Logistics, Publisher: Rinh, Rostov-On-Don, (2018) 325-328.
2. I.G. Parshutina, O.A. Shaporova, E.A. Kirpichenko, Increasing The Investment Attractiveness Of Regions Through The Formation Of Special Economic Zones And Territorial Production Clusters, Vestnik Orelgiet, 2 (48)(2019) 94-98.
3. B. Mamatov va boshqalarning "Investitsiyalarni tashkil etish va moliyalashtirish" Darslik.
4. D. Yu. Xujamkulov, D.A. Ismailovlarning "Investitsiya Loyihalarini Boshqarish" O'quv Qo'llanma
5. Khakhanaev U.E, Bashirzade R.R, Pakhomova A.V. Formation Of An Effective System Of Project Financing Of Investment Activities In The Region 2nd International Scientific And Practical Conference On Digital Economy (Iscde 2020)
6. И.Э.Гергаулов Финансирование Проектов: Основные Формы Привлечения Инвестиций // Научные Труды Московского Гуманитарного Университета 2018 № 5
7. Карпова В.Б. Особенности Финансирования Инвестиционных Проектов В Сфере Инноваций // Вопросы Инновационной Экономики. — 2013. — № 2. — С. 33-40. — <https://bgscience.ru/lib/10060/>

8. V.M. Dzhukha, A. V. Konovalova, Algorithm Foradapting A Regional Development Project To The Regionaldevelopment Strategy, Management Of Logisticssystem: Global Thinking - Effective Solutions: Materialsof Intern. Scientific - Practical Jubilee X South Russianlogistics Forum: In 2 Volumes - Rostov N / A:Publishing House-Polygraph. Complex Rgeu (Rinh),2014. - T. Ii. - S. 221-225.
9. I.A. Avdeeva, Management Of The Implementationof Innovative Projects. Actual Problems Of Economicsand Management, 1 (035) (2012) 9-
10. <https://mift.uz/>
11. <https://www.stat.uz/>
12. <https://Scholar.Google.Com/>
13. Саидова О. (2020). Ўзбекистоннинг ташқи иқтисодий фаолияти: муаммолар ва ечимлар. Scienceproblems.Uz, 1(1). <https://doi.org/10.47390/A1342112020N10>
14. Шадиева Д.Х. Инвестиции в НИОКР, как важнейший фактор инновационного развития национальной экономики // Scienceproblems.uz - Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари. -2020. -№2(2). -Б. 18-24. <https://doi.org/10.47390/A1342222020N3>